

Voimaa ilosta –projekti 1999 – 2001

Projektin suunnittelu ja toteutus käytännössä

Timo Aaltonen

Esiintyvät Taiteilijat ry – Esiintyjäpankki

HÄMEEN TAIDETOIMIKUNTA

2001

SISÄLTÖ

- 1 Johdanto.....
- 2 Projektin tausta ja lähtökohdat.....
 - 2.1 Tavoitteet.....
 - 2.2 Osapuolet.....
- 3 Projektin kulku ja virstanpylväät.....
 - 3.1 Yhteyksien solmimista ja alueen tutkimista.....
 - 3.2 Systemaattista tiedonhankintaa.....
 - 3.3 Projektia jäsentämään.....
- 4 Projektin tuloksista.....
 - 4.1 Tiedostot kohteista – yhteystietoja.....
 - 4.2 Kyselytutkimuksen raportti.....
- 5 Tulevaisuuden haasteet ja näköalat.....
- 6 Lähteet ja liitteet.....

1 Johdanto

Esiintyvät Taiteilijat ry:n Esiintyjäpankin Voimaa ilosta –projekti käynnistyi Hämeen taidetoimikunnan alueella ja tuella vuoden 1999 syyskauden aikana. Toimintaa on jatkettu myös vuonna 2000 ja edelleen vuonna 2001. Tavoitteena on ollut se, että etsitään virkistystoiminnan muotoja, jotka toimivat erilaisissa yhteisöissä ja asiakas/asukas/potilasryhmissä, tuoden iloa, vaihtelua ja virkistystä.

Taustana toteutukselle Hämeen taidetoimikunnan alueella on Yhdistyneiden kansakuntien Sivistys- ja kulttuurijärjestön vuonna 1989 käynnistämä 'Arts in Hospital' -hanke. Tämä Unescon hanke laajeni vuonna 1990 kansainväliseksi ja Suomikin liittyi hankkeeseen mukaan. Hankkeesta tuli osa YK:n kulttuurikehityksen vuosikymmenen 1988 – 1997 ohjelmaa ja tavoitteita. Pohjoismaissa hanketta on toteutettu nimellä Terveyttä kulttuurista.

Esisijaisiksi kohteiksi määriteltiin valtakunnalliseen Terveyttä kulttuurista – Arts in Hospital –projektiin liittyen: ”Tuottaa laitoksissa oleville ja niihin hetkenkin aikaa sidoksissa oleville henkilöille taidenautintoja”. Samalla tavoitteena on pidetty; ”välittää kulttuuriviestiä, että laitoksissa otettaisiin huomioon fyysisten ja psyykkisten tarpeiden lisäksi myös kulttuuriset tarpeet sekä kehitettäisiin laitosympäristöjä esteettisemmiksi”.

Esiintyvät Taiteilijat ry:n jäsenesiintyjät ovat kautta vuosikymmenten tehneet esiintymisiä erilaisissa sosiaali- ja terveydenhoitoalan kohteissa, puolustusvoimien tilaisuuksissa, vankiloissa jne. Erityisesti muistissa ovat ja kiitoksen ja kunnioituksen ansaitsevat ne veteraanit ja estradiesiintyjät, jotka kuusi vuosikymmentä sitten sodan kurimuksen vuosina 1941 - 1945 virkistivät ja valoivat uskoa tulevaisuuteen niin kotirintamalla kuin Puolustusvoimien viihdekiertueilla; - sotarintamalla, sairaaloissa ja kuntoutuslaitoksissa sekä vanhainkodeissa. Esiintyjien matkat ovat jo lähes kuuden vuosikymmenen ajan ainakin muutaman kerran vuodessa suuntautuneet mm. Kaunialan sotavammassairaalaan ja myös erilaisiin muihin sairaan- ja terveydenhoidon ja sosiaalialan kohteisiin, unohtamatta esimerkiksi vanhainkoteja, kehitysvammalaitoksia, päiväkoteja, vankiloita jne.

Hämeen taidetoimikunnan tuella ja yhteistoimin vuonna 1999 aloitettu Voimaa ilosta –projekti on yksi etappi ja mielenkiintoinen kokemus, - hyvin runsaasti myös

samalla tietyn tyyppinen esiintyjien koulutusprojekti. Mukaan tulleet ovat halunneet saada kokemuksia ja oppia kohtaamaan erilaisia väestöryhmiä erilaisissa olosuhteissa. Saada esiintymistoiminnot systemaattisemmin suunnitelluiksi ja toteutetuiksi. Pyrkimyksenä on pidetty myös sitä, että saadaan esiintymistoiminnot tukemaan myös erilaisten yhteisöjen ja kohteitten hoidollisia, taide- ja kulttuuripoliittisia ym. tavoitteita ja henkilökunnan työsuojelullisia pyrkimyksiä.

Tavoitteena on ollut kaiken aikaa laajentaa vastaavaa toimintaa mahdollisimman monien läänien ja kuntien alueille. Tämä toiminta on jo käynnistynytkin ja valtakunnallinen Terveyttä kulttuurista –toiminta saanut myös estradi- ja sirkustaiteilijoitten välityksellä lisäväriä ja virkistystä Hämeen taidetoimikunnan alueen ja pääkaupunkiseudun lisäksi myös mm. Keski-Suomen ja Pohjois-Hämeen alueilla.

Eriytyisen merkittävänä on pidetty sitä, että Hämeen taidetoimikunta otti Voimaa ilosta –projektin erääksi painopistealueekseen ja se on kirjattu myös Hämeen kulttuuristrategiaan ja tulossuunnitelmaan vuosille 2000 - 2001.

2 [Projektin tausta ja lähtökohdat](#)

Voimaa ilosta –projektiksi Hämeen taidetoimikunnan alueella nimetty toiminta käynnistyi siten, että taidetoimikunnan alueella Riihimäellä asuva viihdetaiteilija Pekka Kärkkäinen – Prof. Bluffo oli halukas aloittamaan taidetoimikunnan tuella ns. laitosesiintymiset, joita Esiintyvät Taiteilijat ry:n nimeämä työryhmä eli Esiintyjäpankki oli kokeiluluonteisesti tehnyt pääkaupunkiseudulla ja satunnaisesti eri kohteissa vuodesta 1997 lähtien. Toiminta käynnistyi vuonna 1997, erilaisilla kokeiluilla ja valmisteluilla etsittiin toteutusmallia.

Esiintyvät Taiteilijat ry:n hallitus teki puheenjohtajansa viihdetaiteilija Jarmo Luttisen johdolla päätöksen toiminnan käynnistämisestä. Hämeen taidetoimikunnalle esityksen kokeilun aloittamisesta tekivät vuoden 1999 keväällä yhdistyksen puheenjohtaja viihdetaiteilija Pekka Kärkkäinen ja sihteeri Timo Aaltonen.

Hämeen taidetoimikunta hyväksyi suunnitelman toteutuksesta ja toiminta käynnistyi syyskaudella 1999 eräänlaisena pilottihankkeena, sen aikana saatiin ensimmäiset kokemukset laajempimuotoisesta, systemaattisemmin toteutetusta vierailu- ja esiintymistoiminnasta.

Keskeiseksi lähtökohdaksi määriteltiin se, että toimintaan mukaan tulevat esiintyjät osallistuvat myös projektiin liittyvään koulutustoimintaan, joka mahdollistaa sen, että esiintyjien tiedot ja taidot toimia erilaisten kohderyhmien kanssa lisääntyvät ja antavat ammatillisia valmiuksia. Tietoja ja valmiuksia vahvistettiin tutustumalla saatavilla oleviin toteutusmalleihin ja kokemuksiin sekä

hankkimalla aineistoa ns. virkistysterapiasta sekä kuulemalla eri alojen asiantuntijoita ja kohdepaikkojen ja yhteisöjen henkilökunnan edustajia ja asiantuntijoita..

Eriytyisen tärkeänä tukijana ja asiantuntijana saatiin projektiin mukaan Hämeen ammattikorkeakoulun ohjelmajohtaja KT Merja Saarela ja ohjaustoiminnan artonomiopiskelijoita. Myös Etelä-Suomen lääninhallituksen sosiaali- ja terveysosasto on tukenut projektia antamalla käyttöön mm. kohdeluetteloita ja osoitteistoja sekä postittamalla aineistoja ja suunnitelmia yhdessä Hämeen taidetoimikunnan toimiston kanssa. Projektin aikana, mm. seminaariosuoksissa tavoitteitamme on edistänyt ja tukenut Etelä-Suomen lääninhallituksen sosiaali- ja terveysneuvos Esa Ellala.

2.1 Tavoitteet

Projektin keskeiset tavoitteet määriteltiin seuraavasti:

1. Vuoden 1999 aikana kartoitetaan läänin alueen kuntien:

- Hoito-, huolto- ja kuntoutuslaitokset
 - Yhteistyöhalukkaat harrastajaesiintyjät
 - Taidealan oppilaitokset
 - Terveystenhoito- ja sosiaalialan oppilaitokset
- (esitelmät potilasviihtyvyydestä ohjelmaesimerkein)

2. Syyskauden aikana valitaan 6 – 7 kuntaa projektin kokeilukunniksi:

”Arts in Hospital – Taidetta laitoksiin” toiminta käynnistetään ja toteutetaan suunnitelman mukaan nimellä Voimaa ilosta -projekti.

Taidealan ja terveydenhoito- sekä sosiaalialan oppilaitokset valitaan yhdessä Hämeen taidetoimikunnan kanssa.

Kaikille projektissa mukana oleville tahoille postitetaan projektisuunnitelma ja seurantakyselylomake, joiden pohjalta tehdään yhteenveto toteutuksesta.

Lisäksi valituissa kohteissa järjestetään hoitohenkilökunnan kanssa pienimuotoisia neuvonpito-seminaareja toiminnan tarkoituksenmukaisuudesta ja jatko-odotuksista.

3. Vuoden 2000 alussa käynnistetään läänin alueen kunnissa varsinaiset hankkeet (kaikki kiinnostuneet läänin kunnat):

Vuoden 1999 projektikokeilun tulosten perusteella tehdään kattava suunnitelma ”Arts in Hospital – Taidetta laitoksiin” toiminnan toteutuksesta Hämeen taidetoimikunnan alueella teemalla Voimaa ilosta. Kohdealueeksi otetaan kaikki kiinnostuneet Hämeen taidetoimikunnan alueen kunnat ja kuntainliitot ym.”

Suunnitelmaa täydennettiin vuoden 2000 kuluessa ja täsmennettiin edelleen vuoden 2001 osalta seuraavasti:

4. Projektihanke vuonna 2001 (toiminnan vakiinnuttaminen – uusien menetelmien etsiminen)

Aikaisempien projektivuosien (1999 – 2000) kokemuksiin pohjaten vuoden 2001 aikana toimenpiteitä ja toteutusta syvennetään toiminnallisen ja terapeutin merkityksen vahvistamiseksi. Keskeisinä painopistealueina ovat mm. koulutus- ja työpajatoiminnot, uusien toimintakohteiden kanssa työskentely ja menettelytapojen toteuttaminen ryhmätoimintoja hyödyntäen.

1. Kartoitetaan (täydennetään) lisää toiminta-alueen kohdepaikkoja ja yhteyshenkilöitä

1. Hoito-, huolto- ja kuntoutuslaitokset (noin 150)
2. Yhteistyöhalukkaat harrastajaesiintyjät (ei kartoitettu vv. 1999 - 2000)
3. Terapia- ja ohjaustoiminnan työntekijät
4. Taidealan oppilaitoksista Lahden Kansanopiston taidelinja
5. Terveystieteiden- ja sosiaalialan oppilaitoksista Hämeen ammattikorkeakoulun Hämeenlinnan ja Riihimäen ohjaajainstituutit (kouluttaa ohjaustoiminnan artenomeja) sekä Lahden Diakoniaoppilaitos.

2. Kevätkauden aikana valitaan toimintaa syventäviä kohteita projektin toteutukseen:

a) Kevät- ja syyskaudella järjestetään vierailuesiintymisten yhteydessä (kunnat joissa ei vierailtu vuosina 1999-2000) henkilökunnan kanssa pienimuotoisia neuvonpitoilaisuuksia toiminnan sisällöstä ja jatko-odotuksista. Kevät- ja syyskaudella järjestetään Voimaa ilosta –koulutuspäivät esiintyjille ja halukkaille yhteistoimintakumppaneille, joiden yhteydessä esitellään ohjelmallisia toimintakokonaisuuksia..

Yhdessä Hämeen ammattikorkeakoulun ja muiden yhteistoimintatahojen edustajien kanssa ideoidaan ja kehitellään laitosvierailutoimintaa edelleen pitkäjänteisesti. Järjestetään mm. toiminnallisia tilaisuuksia eri kohteissa, joiden ohjelmaan sisällytetään syventäviä neuvotteluosuuksia.

b) Vuoden 2001 Voimaa ilosta –projektisuunnitelma toimitetaan kaikille mukaan ilmoittautuville kohdetahoille ja yhteistoimintakumppaneille.

Yhteistoimintakohteitten kanssa sovitaan yksityiskohdista vierailuista ja neuvotteluista henkilökunnan edustajien kanssa.

Aikaisemmin käytettyjä kyselylomakkeita käytetään myös vuoden 2001 projektin kohdevierailuitten yhteydessä, jos lisäinformaatiota halutaan.”

Toteutus-, seuranta- ja raportointi toteutettiin, kuten projektin aloitusvuonna 1999 ja vuonna 2000 sekä valmisteltiin kattava yhteenveto vuoden 2001 lopussa, jonka pohjalta pyritään käynnistämään vastaavaa toimintaa koko maan kattavana ohjelmajärjestelytoimintana vuoden 2002 aikana. Pyrkimyksenä on laajentaa toimintaa kattamaan mahdollisimman monien taidealojen taiteilijoiden ja esiintyjien kirjasto.

2.2 Osapuolet

Esiintyvät Taiteilijat ry:n asettama työryhmä eli Esiintyjäpankki kutsui Voimaa ilosta –projektiin mukaan kaikki Hämeen taidetoimikunnan alueella asuvat esiintyjäjäsenensä sekä tiedotti ja kutsui osatoteutuksiin mukaan myös muita esiintyvää jäsenistöään.

Hämeen taidetoimikunta asetti vuonna 1999 työryhmän, joka toimi projektin ohjausryhmänä myös vuoden 2000 loppuun.

Voimaa ilosta –projektin työryhmässä ovat Hämeen taidetoimikunnan nimeäminä toimineet taidetoimikunnan varapuheenjohtaja Ulla Murtonen ja

pääsihteeri Osmo Vuorenoja sekä Esiintyvät Taiteilijat ry:n nimeäminä puheenjohtaja Pekka Kärkkäinen ja sihteeri Timo Aaltonen.

Vuodelle 2001 Hämeen taidetoimikunta nimesi jaoston. Sen kokoonpano on: taidetoimikunnan varapuheenjohtaja Hannele Yrjö-Koskinen, pääsihteeri Osmo Vuorenoja, läänintaiteilija Kari Mäkiranta ja kutsutut asiantuntijajäsenet koulutusohjelmajohtaja KT Merja Saarela, viihdetaideilija Pekka Kärkkäinen ja tiedottaja Timo Aaltonen.

Esiintyjinä ja käytännön toteuttajina eri kohteissa ovat vierailleet mm. taiteilijat Pekka Kärkkäinen, Jari Siljamäki, Juha Kurvinen, Milka Vesanen, Marjo Suominen, Jani Suihkonen, Seppo Soittila, Seppo Puolakka, Cia Grip, Urpo Marttinen, Ransu Alhoniemi, Kaisa Kallioluoma ja Raimo Patronen sekä Nuokun Sirkuksen ryhmä ohjaajanaan Jouko Alho.

Heistä Hämeen taidetoimikunta on myöntänyt taiteilija-apurahan seuraaville Hämeen taidetoimikunnan alueella asuville taiteilijoille: Vuonna 1999 Pekka Kärkkäinen ja vuosina 2000 ja 2001 Pekka Kärkkäinen, Seppo Soittila, Seppo Puolakka ja Jouko Alho. Projektin sihteerinä ja järjestäjänä on toiminut vuosina 1999 – 2001 Timo Aaltonen.

Vuoden 2001 alusta projektin käytännön toteuttajaksi tuli mukaan myös läänintaiteilija muusikko-säveltäjä Kari Mäkiranta. Projektia laajennettiin vuoden 2001 aikana musiikin ja ns. poikkitaiteellisten toimintojen suuntaan, etsimällä mukaan osatoteuttajiksi sosiaali- ja hoitolaitosten henkilökuntaa ja muita taiteilijoita ja harrastajaesiintyjä.

Vuoden 2001 syyskaudella projektiin ovat osallistuneet myös tanssitaiteilija Katariina Vähäkallio ja nukketatteritaiteilija Marja Susi, kuvataiteilijat Olli Larjo ja Anssi Taulu, muusikko Antti Polameri ja kuvataideterapeutti Tuire Toivonen. Käytännön apua ja tukea ovat antaneet mm. ohjaaja Anne Salmi ja Ritva Tähti Hämeenlinnasta.

3 [Projektin kulku ja virstanpylväät](#)

Voimaa ilosta –esiintymistoiminta käynnistyi vuoden 1999 aikana etsien yhteistoimintakohteita ja hankkeesta kiinnostuneita esiintyjä ja taustavoimia sekä toimijoita. Syyskauden aikana vuonna 1999 vierailtiin esiintymässä Hämeen taidetoimikunnan alueen seitsemässä (7) kunnassa sijaitsevissa kohteissa.

Toiminta käynnistettiin Lahdessa pidetyllä toritapahtumalla ja avajaistilaisuudella Nuokun Sirkuksen sirkusteltassa 7.9.1999. Avajaistilaisuudessa esiteltiin projektia ja sen tavoitteita puheenvuoroin ja ohjelmistonäyttein.

Pääjärven kuntayhtymän kuntoutuskeskuksessa Lammilla järjestettiin kaksipäiväinen seminaari- ja esiintymistapahtuma 13. – 14.11.2000. Tilaisuuteen kutsuttiin sosiaali- ja terveydenhoitoalan henkilöstöä. Myös kuntoutuskeskuksen asukkaat ja asiakkaat sekä henkilökunta osallistuivat tapahtumaan.

Padasjoen seurakuntakeskuksessa järjestettiin 4.9.2001 seminaari- ja esiintymistapahtuma, jossa oli mukana Hämeen taidetoimikunnan Itä-Hämeen alueen sosiaali- ja terveydenhoitoalan henkilöstöä ja lähialueelta saapunutta yleisöä. Samassa yhteydessä tehtiin esiintymisvierailu Padasjoen terveyskeskukseen.

Helsingissä Esplanadilla ja Tervasaassa järjestettiin 5.7.2001 karnevalistiset yleisötapahtumat teemalla Voimaa ilosta, esitellen esiintyjien ja projektin toimintaa. Esplanadilla esiintyjä oli yhteensä 60. Tapahtuma sai laajan yleisön ja julkisuutta mm. TV1:n Aamutelevision ja alueradioitten sekä lehdistön välityksellä.

Vuosien 1999 - 2000 aikana on esiintymisvierailuja tehty 23:n Hämeen taidetoimikunnan alueen kunnissa sijatseviin kohteisiin (7+16) ja vuoden 2001 aikana esiintymisvierailuja 9:n kunnan alueella, joten kolmivuotisen Voimaa ilosta – projektin aikana kohteita on ollut kaikissa Hämeen taidetoimikunnan alueen kunnissa. Taidetoimikunnan alueen kunnissa on asukkaita; - Päijät-Hämeessä (198 000) ja Kanta-Hämeessä (165 000), alueen asukkaiden kokonaismäärä on yhteensä 363 000 asukasta.

3.1 Yhteyksien solmimista ja alueen tutkimista

Toiminta käynnistettiin lähettämällä vuonna 1999 Voimaa ilosta –projektin suunnitelma ja oheisaineistoja noin 300 kohteeseen tarjoten sosiaali- ja terveydenhoitoyksiköille ja yhteisöille mahdollisuutta järjestää ohjelmallisia tapahtumia eri kohteissa. Vuoden 2000 keväällä suunnitelmaa täydennettiin ja se lähetettiin jälleen Hämeen taidetoimikunnan alueen sosiaali- ja terveyslautakunnille sekä edellisen vuoden aikana saatujen yhteystietojen pohjalta tietoon tuleille yhteyshenkilöille ja kohteille. Vuoden 2001 kohdepaikat etsittiin niiden kuntien alueilta, joissa ei aikaisempina vuosina tilaisuuksia järjestetty. Tiedot Voimaa ilosta –projektin toteuttamisesta lähetettiin edelleen noin 300 kohteeseen ilmoittaen samalla, että esiintymisvierailuja tehdään vuoden aikana yhdeksän kunnan alueelle.

Yhteyksiä otettiin tiedossa oleviin kohteisiin myös puhelimitse sopien esiintymisten ajankohdista, tilaisuuksien luonteesta ja kohdekohtaisista tavoitteista. Pilottiprojektin toteutumisen seuranta varten ideoitiin kyselylomake, jolla haluttiin kerätä tietoja ja kokemuksia tilaisuuksien onnistumisesta, henkilökunnan

näkökulmasta. Kyselylomaketta kehitettiin niin, että vuoden 2000 kohteilta voitiin saada systemaattisempaa tietoa.

Vierailujen ja esiintymisten yhteydessä keskusteltiin henkilökunnan kanssa ja etsittiin samalla yhteyshenkilöitä, jotka työskentelevät alueen sosiaali- ja terveydenhoitoalan laitoksissa. Erityisen tärkeinä kohteina etsittiin yhteyksiä Hämeen taidetoimikunnan alueen oppilaitoksiin ja erityiskohteisiin. Yhteydet saatiin mm. Lahden kansanopiston näyttämötyön koulutuslaitokseen, Lahden Diakoniaoppilaitokseen, Invalidien sopeutumisvalmennuskeskukseen, Pääjärven kuntayhtymän kuntoutuskeskukseen, Hämeenlinnan Vanhus- ja vammaispalvelulaitokseen, Hämeenlinnan keskusvankilaan ja Hämeen ammattikorkeakouluun.

Taustaa toteutukselle projektiin osallistuvat esiintyjät saivat, kun projekti käynnistettiin Riihimäen teatterin tiloissa 22.1.2000 järjestetyssä Voimaa ilosta – seminaaritapahtumassa esitelmöitsijöinä olivat mm. pääsihteeri Osmo Vuorenoja ja koulutusohjelmajohtaja Merja Saarela. Seminaariosuuden jälkeen järjestettiin teatterin tiloissa myös Voimaa ilosta –varietee, johon kutsuttiin myös Hämeen taidetoimikunnan alueelta hoitoalan ammattihenkilöstöä ja asiakkaita ja potilaita. Vuoden 2001 projekti käynnistettiin Riihimäen teatterin tiloissa 20.1.2001. Ohjelmassa oli mm. seminaariosuus esiintyjille näyttelijä-kouluttaja Tuija Piepposen vetämänä sekä illalla Voimaa ilosta –varietee, johon jälleen kutsuttiin alueen hoitohenkilökuntaa, asiakkaita ja potilaita.

Projektiin liittyviä yhteyksiä on pidetty Hämeen alueen medioihin (Lehdet, radiot ja TV:t) ja esitelty Voimaa ilosta –projektia Mielenterveyden keskusliiton toteuttamilla valtakunnallisilla Mielenterveysmessuilla marraskuussa vuosina 1999 ja 2000. Esillä Mielenterveysmessuilla on ollut projektin aineistoja, esitteitä ja lehtileikkeitä sisältäviä tauluja. Asiaa on esitelty puheenvuoroin ja tarjoamalla messuyleisölle viihdeohjelmatuokioita ja iltaohjelmaa.

Suomen Mielenterveysseuran kanssa on konsultoitu ja neuvoteltu eri yhteyksissä valtakunnalliseen Terveyttä kulttuurista –toimintokokonaisuutteen liittyvistä asioista, yhteyshenkilöinä on projektin koordinoija projektipäällikkö Assi Liikanen.

Projektia on käyty esittelemässä myös alan seminaareissa ja muissa tilaisuuksissa mm. Helsingissä ja Itä-Suomessa.

3.2 **Systemaattista tiedonhankintaa**

Vuosien 2000 ja 2001 toimintojen suunnitteluun projekti sai ratkaisevaa tukea ja apua Hämeen ammattikorkeakoululta. Koulutusohjelmajohtaja Merja Saarela valmisteli systemaattisen kyselylomakkeen, joka suunnattiin henkilökunnalle,

asiakkaille ja projektin eri kohteissa esiintyneille. Vierailuesiintymisten lisäksi kaikki esiintyjät ovat osallistuneet projektin yhteydessä järjestettyihin seminaareihin, koulutustapahtumiin ja tilaisuuksiin. Käytössä on ollut myös erilaista tausta-aineistoa.

Tietoutta ns. laitosesiintymisiin hankittiin järjestämällä Pääjärven kuntoutuskeskuksessa kaksipäiväinen esiintymis- ja koulutustilaisuus 13. – 14.11.2000. Koulutustilaisuudessa vierailivat asiantuntijoina läänin sosiaali- ja terveysneuvos Esa Ellala ja pääsihteeri Osmo Vuorenoja. Lisäksi esiteltiin koulutusohjelmajohtaja Merja Saarelan katsaus naurun terapeuttisiin vaikutuksiin ja viihdetaiteilija Pekka Kärkkäinen esitteli projektin käytännön toteutusta. Kahden päivän aikana esiintyjät vierailivat useaan otteeseen esiintymässä Pääjärven kuntayhtymän hoitokodeissa ja juhlasalissa, jossa pidettiin seminaarin osanottajien kanssa syventäviä keskusteluhetkiä ja etsittiin erilaisia toteutusvaihtoehtoja erilaisille asiakasryhmille.

Hämeen ammattikorkeakoulun opiskelijoista (ohjaustoiminnan artonomit) osallistuivat vuoden 2000 syyskaudella eri tilaisuuksissa havainnointitehtäviin opiskelijat: Virpi Harju, Leena Järvinen, Virpi Keränen, Merja Korhonen, Piia Pengerkoski ja Päivi Pitkälä.

3.3 [Projektia jäsentämään](#)

Esiintyvät Taiteilijat ry:n Esiintyjäpankin käynnistämä ja Hämeen taidetoimikunnan tukema ja toteuttama kolmivuotinen Voimaa ilosta –projekti on yksi monista valtakunnallisen Terveyttä kulttuurista –hankkeen osatoteutuksista. Kolmen vuoden aikana saatujen kokemusten pohjalta ovat nyt myös estradi- ja sirkustaiteen alueen esiintyjät saaneet tuntumaa esiintymisistä erityistilanteissa ja näin liittyneet osaltaan siihen kasvavaan toteuttajien ryhmään, joiden tavoitteena on pitkäjänteisesti tuottaa iloa, vaihtelua ja virkistystä eli ”Tuottaa laitoksissa oleville ja niihin hetkenkin aikaa sidoksissa oleville henkilöille taidenautintoja”. Samalla tavoitteena on pidetty; ”välittää kulttuuriviestiä, että laitoksissa otettaisiin huomioon fyysisten ja psyykkisten tarpeiden lisäksi myös kulttuuriset tarpeet sekä kehitettäisiin laitospäristöjä esteettisemmiksi”.

Esiintyvien taiteilijoiden, erityisesti viihde-, estradi- ja sirkustaiteen alueen toimijoiden yhteydet hallintoviranomaisiin ja sosiaali- ja terveydenhoitoalan organisaatioihin ovat yleensä olleet melko löyhiä. Voimaa ilosta –projektin yhteydessä on vähin erin etsitty ja jopa löydetty erilaisia yhteistoiminnan muotoja. Ne ovat olleet esillä useissa yhteyksissä projektin toteutuksen aikana. Monesti on todettu, että esiintyjät tarvitsevat rinnalleen ja tuekseen mm. hallinnointiin ja eri viranomaistahoihin yhteyksiä pitävien asiantuntijoiden avun ja tuen. Erityisen

vaikeata on esiintyjien omin voimin ollut yhteyksien etsiminen mm. niihin tahoihin, jotka myöntävät esimerkiksi taloudellista tukea. Hämeen alueen projektia ei ole saatu toteutettua siten, että projekti olisi saanut käyttöönsä esimerkiksi EU – rahoitusta, joten kolmen vuoden ajan projektia on hoidettu ainoastaan Hämeen taidetoimikunnan taiteilija-avustusten turvin.

Esiintyjät ovat ammattitaitoisia toteuttamaan erilaisille kohderyhmille ohjelmallisia tilaisuuksia ja ns. virkistysterapeutisia toimintoja, mutta projektikohtaisten hallintorutiinien, yhteydenpitojen ja muiden toimistotehtävien toteuttamiseen tulisi löytää omaa ammattihenkilöstöä. Projektin jäsentäminen ja hallinnoiminen tulisi vastaisuudessa toteuttaa muiden kuin alan esiintyjien toimesta. Hämeen taidetoimikunta ei ole taloudellisista syistä johtuen voinut osoittaa projektille osa- tai kokoaikaista sihteerä, joten edellä mainitut työt on pääasiassa tehnyt ns. talkootyönä ja matkakorvauksilla Esiintyvät Taiteilijat ry:n sihteeritiedottaja Timo Aaltonen.

Hämeen taidetoimikunnan myöntämällä taiteilija-apurahoilla ovat projektin eri kohteissa työskennelleet seuraavat henkilöt:

Pekka Kärkkäinen, Riihimäki. Hän on monipuolinen viihdetaideilija-koomikko-taikuri. Projektikohteissa ohjelmaosuudet ovat koostuneet esiintymisestä erilaisissa koomisissa asuissa ja koomisena taikurina. Osuuksiin on liittynyt laulelmia säestettynä hanurilla ja pianolla. Ohjelmaan on liittynyt humoristisia puheosuuksia ja leikkimielistä toimintaa avustajien (asukkaat/potilaat) kanssa.

Seppo Soittila, Hauho. Hän on humoristi-hanuristi. Ohjelmaosuuksiin on sisältynyt humoristisia laulelmia ja jutunkerrontaa sekä imitaatioita. Ohjelmaan on liittynyt myös yhteislaulujen johtamista ja harmonikkamusiikkia.

Seppo Puolakka, Orimattila. Hän on koominen taikuri ja jutunkertoja, joka pääsee lähikosketukseen (asukkaiden/potilaiden) kanssa, käyttäen heitä avustajina. Ohjelmassa on ollut myös laulelmaosuuksia yhdessä Seppo Soittilan ja Pekka Kärkkäisen kanssa.

Jouko Alho ja Nuokun Sirkus, Lahti. Monitoimitaikuri Jouko Alho ja Nuokun Sirkuksen nuoret esiintyjät ovat tarjonneet yleisölleen monipuolista sirkusohjelmaa, ilmapallokoirien rakentelua yhdessä yleisön kanssa ja erilaisten vähäistä näppäryyttä edellyttävien taikatempujen tekoa asukasryhmissä.

Kari Mäkiranta, Hämeenlinna. Muusikko-säveltäjänä hän on tuonut tilaisuuksiin ilahduttavaa musiikkiohjelmistoa ja erityisesti yhdessä asiakkaiden kanssa rummuin toteutettuja yhteisharjoituksia. Kari Mäkiranta on toteuttanut joidenkin kohdepaikkojen kanssa pitkäjänteisempiä yhteistoimintamuotoja. Myös rummutusta ryhmänä ja naamioilla liikkumista on toteutettu.

Marja Susi, Hämeenlinna. Nukketeatteritaiteilijana hän on kehitellyt yhdessä ryhmän kanssa erilaisia nukkehahmoja ja aloittanut terapiatoimintaa lähestyvien toimintatapojen toteuttamisen. Hän on järjestänyt mm. naamiokurssin, jossa ryhmän jäsenet ovat valmistaneet oman naamionsa ja tutustuneet sen persoonaan. Naamioista tuli hyvin mielikuvituksellisia, ilmeikkäitä ja värikkäitä.

Katariina Vähäkallio, Hämeenlinna. Tanssitaiteilijana hän on tehnyt ryhmän kanssa kontakti-improvisaatio- ja tanssiharjoituksia. He ovat lisäksi ryhmänä rakentaneet liikesarjaa, jota harjoitellaan ahkerasti. Katariina Vähäkallio ja Marja Susi ovat myös yhdessä ryhmän kanssa tutkineet naamiohahmojen persoonallisuuksia ja liikkumista ja sitä, miten naamio viekin kantajaansa.

4 Projektin tuloksista

Esiintyvät Taiteilijat ry:n Esiintyjäpankin jäsenet ovat kolmen vuoden projektin aikana saaneet runsaasti kokemuksia esiintymisistä erilaisissa kohteissa ja ns. laitosympäristöissä. Kokemuksiin ja seminaaritilaisuuksissa saatuihin palautteisiin viitaten tietous esiintymisistä eri tilanteissa on lisääntynyt ja kokemukset kauttaaltaan ovat olleet myönteisiä.

Suunnitelmat jatkaa Voimaa ilosta –toimintaa edelleen myös vuonna 2002 ovat kiteytymässä ja toiminta muotoutuu tätä tarkoitusta toteuttamaan perustettavan valtakunnallisen yhdistyksen perustavassa kokouksessa, säännöissä ja muohemmin määriteltävien tavoiteasettelujen tuloksena.

Pekka Kärkkäinen ja Kari Mäkiranta ovat kehitelleet toimintoja, joiden pohjalta toteutus jatkuu. Näistä ideoista ja suunnitelmista on tietoa kohdassa Lähteet ja liitteet. Myös muita suunnitelmia on idea-asteella, ne julkistuvat myöhemmin.

Vuosien 1999 – 2000 ajan projektissa mukana ollut Hämeen taidetoimikunnan varapuheenjohtaja Ulla Murtonen on kiteyttänyt näkemyksiään näin;

” VOIMAA ILOSTA –HANKKEELLA TASAVERTAISUUTTA KULTTUURIPALVELUIHIN

Jokaisella ihmisellä pitää olla mahdollisuus kulttuuripalvelujen vastaanottamiseen ja luovaan toimintaan oman tahtonsa ja voimiansa puitteissa. Tämä tasavertaisuuden periaate on jäänyt toteutumatta erityisesti erilaisissa laitoksissa asuvien kohdalla. Ja toisaalta juuri heille pienetkin esiintyjävierailut, luovan toiminnan ohjatut hetket sekä taiteellisen työn näyttelyt ovat virkistäviä ja voimaa antavia poikkeuksia usein ikävän yksitoikkoisesta päiväruutiinista.

Laitosvierailuja tehneet taiteilijat ovat usein saaneet konkreettisesti kokea, miten suurimerkityksellistä tällainen toiminta on. Sellaistenkin laitosasukkaiden, jotka eivät ole juurikaan reagoineet ympäristöönsä, kasvoilla on vierailija saattanut nähdä hymyn ja mielihyvän merkit.

Hämeen alueellisen taidetoimikunnan tärkeänä tulosalueena on edistää kulttuuriin osallistumista. Näin ollen oli luontevaa, että taidetoimikunta ryhtyi toteuttamaan Voimaa iloista - hanketta. Aloite tähän työhön tuli Esiintyvät Taiteilijat –yhdistykseltä. Hankeaikana vuosina 1999-2000 on tehty lähes 140 laitosvierailua mm. sairaaloissa, vanhainkodeissa,

kehitysvammalaitoksissa, vankiloissa ja päiväkodeissa. Esitykset ovat saavuttaneet kiitollisen yleisön ja mahdollistaneet hoitohenkilökunnalle pienen rentoutumishetken.

Hanke on saavuttanut runsaasti mielenkiintoa eri tiedotusvälineissä, aiheuttanut pohdintaa ja keskustelua laitosasukkaiden kulttuuritarpeiden tyydyttämisestä ja herättänyt toivon mukaan yhteiskunnallisissa päättäjäissä tahtoa suunnata taloudellisia resursseja tämän suuntaisen työhön laitoksissa.

Hämeen alueellisen taidetoimikunnan mahdollisuudet rahoittaa hanketta ovat valitettavasti olleet varsin rajoitetut. Seuranta- ja vastuuryhmän edustajana kiitän Esiintyvät Taiteilijat ry:n esiintyjäpankin jäseniä, jotka ovat osallistuneet hankkeen toteuttamiseen lähes täysin talkoovoimin ja mahdollistaneet näin toiminnan. Kaikki hankkeessa mukana olleet ovat varmasti saaneet kokea sanonnan: jaettu ilo on kaksinkertainen ilo, olevan tosi totta. Voimaa ilosta eivät ole saaneet vain laitosasukit vaan myös esiintyjät ja muuten työhön osallistuneet.”

Padasjoella 4.9. 2001 Etelä-Suomen lääninhallituksen sosiaali- ja terveysneuvos Esa Ellala totesi;

” Taiteen eri muotojen osuus ja panos terveydenhuollon ja sairaanhoidon toteutuksessa on aina ollut merkittävä. Se näkyy eri terapiamuotoina ja niiden sisällön kehityksessä. Perusvaikutusmekanismi perustuu ihmisen mielentilaan ja siihen vaikuttaviin tekijöihin.

Tämän projektin tavoitteena on löytää ohjelmaterapiamuotoja ja –palveluja, joita alan laitokset ja yhteisöt tilata suoraan niiltä alueen esiintyviltä taiteilijoilta, jotka ovat perehtyneet viihdeterapian malleihin ja toteuttamismahdollisuuksiin. Projekti on innovatiivinen ja sen puitteissa on erinomaiset mahdollisuudet saattaa yhteen hoitohenkilöstön taito ja kokemus sekä esiintyvien taiteilijoiden luovuus laitosten arkipäivän sisällön monipuolistamiseksi sekä ilon ja virkistykseen voimaa antaviksi tapahtumiksi.

Laitoshoidon kehittämisessä on pitkään etsitty juuri arkipäivän sisällön uusia kehittämismuotoja. Toivottavasti tässä projektissa on se sisältö, joka tulee johtamaan ’elämää vuosin’ –tavoitteen sisällön kehittymiseen.

Voimaa ilosta –projektin toteutus edistää laitospäivän hoitoyhteisön terapeuttista luonnetta. Sellainen yhteisö, jossa hyödynnetään tietoisesti ja ammatillisesti eri taidemuotojen kautta ja työtapana pitää omien sosiaalisten voimavarojen ylläpitoa, selviää arkipäivästä muita paremmin. Iloa tuovien tapahtumien kautta yhteisön asukkaiden, potilaiden ja asiakkaiden sekä hoitohenkilökunnan jokapäiväinen kuormittuneisuus ja rutiini helpottuu. Kun tiedämme, että sairaaloiden hoitohenkilöstö vanhenee samalla kun myös hoidettavien ikä ja hoidon tarve kasvaa, niin hoidollisten ympäristöjen ja arkirutiinien muutokset henkisten virikkeiden ja ilon luomiseksi ovat tuiki tärkeitä.

Yhteistyö sosiaali- ja terveydenhuollon ja muiden oppilaitosten kanssa saanee tästä projektista virikkeitä opetusohjelmien sisältöön ja toteutukseen. Taide-aineiden ja luovuuden kautta korkeasti koulutetut hoitoalan ammattilaiset voivat löytää uusia ulottuvuuksia ammattiensa arkipäivän toteutukseen.

Viime vuosi oli julistettu YK:n ikäihmisten vuodeksi. Sen pääpainoalueena oli arkipäivän toimintojen ja elämän sisällön rikastuttaminen, juuri se, mitä tällä seminaarilla tavoitellaan.

Esiintyvien taiteilijoiden arkiteot ja yhteinen toiminta amatöörien kanssa on monelle laitosasukkaalle sellainen juhlapäivän tapahtuma, joka auttaa häntä eteenpäin ja mahdollisesti yli sellaisten murheisten päivien, jotka kuormittavat heidän voimiansa.

Laitosten arkipäivän sisältö ja tapahtumien virikkeellisyys ovat laitostemme hoidon laatua siinä missä ammatillisen hoitotyön osaavuuskin. Varmasti toivomme kaikki, että ihmisten päivät hoidossa tai muussa laitospäiväisessä olemisessä voisivat avautua ulospäin ja kehittyä monipuolisen luovan työn keinoin.

Projektin suunnitelmat kattavat niin vankila- kuin päivätoimintatyyppiset toiminnot. Kokemukset ja kehittämisajatukset tulevat siten laajaan testaukseen.

Kiitokset kaikille projektin kehittäjille ja tuleville toteuttajille!"

Esiintyjien palautekeskusteluitten perusteella voidaan pelkistää yhden Voimaa ilosta -laitosesiintyjän tuntemuksia siteeraten;

1. "Onko järkevää järjestää virkistystilaisuuksia hoitolaitoksessa, kun ne ovat parhaimmillaankin kovin lyhyitä ja paluu arkeen on väistämättä sen jälkeen edessä?" Monen laitoksen vallitseva olotila on valitettavasti yksitoikkoisuus ja virikkeettömyys. Pienikin poikkeama tästä, niin uskomme, antaa sysäyksen uusille tunteille ja ajatuksille. Tämä koskee niin asiakkaita kuin henkilökuntaakin.

2. "Kolmiteräinen miekka": Kokemuksemme mukaan hyödynsaajia eivät ole vain asiakkaat, ts. potilaat, vaan monta kertaa raskaan työn uuvuttama henkilökuntakin tarvitsee poikkeamaa keskelle arjen rutiineja. Esiintyjä kasvaa ihmisenä, hänet suorastaan ravistetaan ulos omasta mukavuudenhaluisesta itsekeskeisyydestään ja uutta myötätuntoa on mahdollista tuntea usein vaikeassa elämänvaiheessa eläville ihmisille esiinnyttäessä.

3. "Ole oma itsesi." Uskomme avoimuuden ja luonnollisuuden olevan parhaan henkisen viireen ja asenteen laitoksissa viihdytettäessä.

4. "Oppia ikä kaikki." Laitosesiintyjän pitäisi oppia paljon erilaisista sairauksista, vaivoista ja vammoista, eri laitosten ominaispiirteistä ja sairauksista toipumisesta ollakseen vielä parempi työssään.

4.1 Tiedostot kohteista – yhteystietoja

Vuosien 1999 – 2001 aikana on kaikista kohdepaikoista, vierailuajankohdista, yhteyshenkilöistä ja vierailevista esiintyjistä tehty luettelot, jotka on talletettu Hämeen taidetoimikunnan toimistoon. Myös lähetetty kirjeenvaihto, kutsut ja muut aineistot sekä seminaareissa käytetyt puheenvuorot (kirjalliset tekstit) ovat taidetoimikunnan toimistossa arkistoituina.

4.2 Kyselytutkimuksen raportti

Projektia, sen toteutusta vuonna 2000 ja sen tuloksia jäsentää huomattavan tarkasti kyselytutkimus "Voimaa ilosta – ohjelmapalvelukokeilulla toimintaedellytykset esiintyjäpankille", jonka toteuttamisesta vastasivat Hämeen ammattikorkeakoulun koulutusohjelmajohtaja Merja Saarela ja havainto-osuuksista opiskelijat Virpi Keränen ja Piia Pengerkoski. Kyselytutkimus julkaistaan omana erillisenä kokonaisuutena. Tässä tiivistelmä.

[Tiivistelmä VOIMAA ILOSTA -ohjelman palvelukokeilulla toimintaedellytykset esiintyjäpankille](#)

Esiintyvät Taiteilijat ry perusti vuonna 1997 Esiintyjäpankin, johon voivat liittyä kaikki sosiaali- ja terveydenhuollon laitoksissa ja palveluyksiköissä esiintymisestä kiinnostuneet yhdistyksen jäsenet. Esiintyjäpankin perustamisen taustalla oli YK:n Sivistys- ja kulttuurijärjestön vuonna 1989 käynnistämä Arts in Hospital –hanke, jonka tavoitteena oli tuottaa laitoksissa oleville taidenautintoja. Vuonna 1999 Esiintyvät Taiteilijat ry:n Esiintyjäpankki ja Hämeen Taidetoimikunta aloittivat Hämeen alueella Voimaa ilosta – pilottiprojektin, jonka tarkoituksena oli tarjota esiintyvien taiteilijoiden iloa tuottavia palveluja laitosesiintymisille ja henkilökunnalle. Projektin kokemuksia kartoitettiin ja analysoitiin yhteistyössä Hämeen ammattikorkeakoulun kanssa.

Tutkimuksen tarkoitus

Voimaa ilosta –projektin tavoitteena oli vierailta erilaisissa hoito- ja kuntoutuslaitoksissa sekä palveluyksiköissä, ja esiintyä näissä sekä palveluasiakkaille että henkilökunnalle ja tuottaa heille iloa esiintymisillä. Tavoitteena oli lisäksi rakentaa erilaisiin laitosesiintymisiin erikoistunut Esiintyjäpankki, jonka jäseniä koulutettaisiin erilaisten asiakkaiden kohtaamista varten. Toteuttamamme tutkimuksen tavoitteena oli kartoittaa sosiaali- ja terveydenhuollon laitosten ja palveluyksiköiden henkilökunnan ja palveluasiakkaiden sekä näissä paikoissa esiintyneiden taiteilijoiden kokemuksia esityksistä em. kehittämistehtävän / esiintyjäpankin perustaksi / kehittämiseksi. Esitysten ajalliset puitteet ja toimintaperiaatteet sekä esitysten sisällölliset rakenteet ja haasteet olivat erityisesti tutkimuksen aihepiireinä.

Aineiston keruu ja analysointi

Kesällä 2000 laadittiin kyselylomake, joka kohdennettiin sosiaali- ja terveydenhuollon laitoshoido- ja palveluyksiköiden henkilökunnalle, palveluasiakkaille ja esiintyjille itselleen. Esiintyjät jakoivat kyselylomakkeet jokaisen esiintymisen yhteydessä kaikille asianosaisille (mm. vanhus-, kehitysvamma- ja lapsityö). Kyselyllä saatuja tietoja täydennettiin strukturoidulla havainnoinnilla, jota toteutettiin yhdessä vanhustenhuollon ja yhdessä kehitysvammahuollon palvelu- ja asumisyksikössä. Kaikki joulukuun 2000 loppuun mennessä palautetut kyselylomakkeet otettiin mukaan tutkimukseen. Kyselylomakkeiden vastauksia analysoitiin tilastollisesti (strukturoidut kysymykset) ja sisällön analyysillä (avoimet kysymykset), ja havainnoidut asiat saatettiin visuaalisesti havaittavaan muotoon, esim. viivadiagrammeiksi.

Molemmilla aineistonkeruumenetelmillä saatiin samansuuntaisia tuloksia, mikä lisää tutkimuksen luotettavuutta. Suurin osa (42,7%) palautuneista kyselyistä saatiin vanhustyön puolelta, jolloin tuloksia voi parhaiten tulkita juuri vanhustyön näkökulmasta. Puutteellisesti täytetyt kyselylomakkeet kuitenkin heikentävät luotettavuutta, samoin kuin henkilökunnan asiakkaiden puolesta täyttämät lomakkeet. Esiintyjiltä palautui melko vähän kyselyitä, mikä osaltaan vaikuttaa tutkimuksen tulokseen. Havainnointi oli kertaluontoista, jonka vuoksi ei tiedetä esitysten pidempiaikaisesta vaikuttavuudesta, vaan voidaan päätellä ainoastaan yhden esityksen vaikutuksia kokonaisuutena.

Tulokset

Esityksen ajallisten lähtökohtien tarkastelussa kävi ilmi, että tärkeintä on esiintymisten sopiminen etukäteen ja sovituista ajoista kiinni pitäminen. Jokaisella palveluyksiköllä on omat päivä- ja viikkorytminsä, johon esitysten on hyvä nivoutua ongelmitta. Yleisesti parhaimpana esiintymisajankohtana nähtiin klo 13 – 14 välinen aika, mikä erityisesti vanhusten palveluyksiköissä nousi parhaaksi ajankohdaksi. Esitysten keskimääräisen keston on hyvä olla n. 30 minuuttia.

Sisällöllisesti on vanhuspuolen esityksissä painottunut selkeästi musiikki. Esitykset ovat sisältäneet paljon laulua ja soittoa, niin pianomusiikkia, hanuria kuin yhteislauluakin. Mukavilla jutuilla ja komiikalla sekä taikatempuilla esityksiä on höystetty rytmittäen tuokioita mukavasti. Erityisesti hanurimusiikki tuntuu olleen suosittua vanhusten piirissä.

Asiakkaat kokivat esitykset vaihteleviksi ja mukaansa tempaaviksi. Asiakkaat kokivat esityksen vitsit hauskoiksi ja heillä oli hauskaa. Esitys koettiin virkistäväksi ja asiakkaille jäi hyvä mieli esityksestä. Asiakkaat kokivat esityksen tuovan piristystä arkeen.

Henkilökunta koki, että esiintyjillä oli toimiva vuorovaikutus yleisönsä kanssa ja esiintyjä sai hyvän kontaktin yleisöönsä. Esiintyjän koettiin osaavan ottaa yleisönsä tasavertaisina ihmisinä, eikä esityksen koettu aliarvioivan asiakkaita. Myös henkilökunta tunsu piristyneensä esityksestä ja havaitsi esityksen virkistäneen myös asiakkaita.

Johtopäätökset

Esitysten sisällön suunnittelu asiakasryhmät huomioiden on peruslähtökohta onnistuneelle ohjelmalle. Selkeän ohjelma- ja esiintyjäpankin luominen nousi erityisesti vanhuspuolella tärkeäksi asiaksi. Tietoa eri esiintyjistä ja tarjolla olevista ohjelmanumeroista halutaan, jotta laitokset voisivat omaehtoisesti tilata mieleisiään ja kuhunkin tilanteeseen sopivia ohjelmakokonaisuuksia. Esiintyjien olisi näin myös helpompaa keskittyä muokkaamaan tilattu ohjelma kulloisellekin asiakasryhmälle sopivaksi. Esitysten lukumäärän kasvu ja uusien asiakaspaikkakontaktien luominen olisi myös tehokasta esiintyjäpankin kautta. Joustavuus oman ohjelman läpiviennissä ja asiakkaiden reaktioiden huomioiminen ovat takeita yhteiselle iloiselle hetkelle.

Koulutuksellisenä haasteena esiintyjille näemme seuraavat teemat:

1. Aistitoimintojen vajavuuksista kärsivien henkilöiden tarkkaavaisuuden vangitseminen ja ylläpitäminen.
2. Aistitoimintojen vajavuuksista kärsivien henkilöiden esityksiin osallistaminen.
3. Kontaktin saaminen dementoituneisiin ja vaikeasti vammaisiin henkilöihin.
4. Tunteiden ja elämysten tulkinnat ei-verbaalisen käyttäytymisen perusteella.
5. Henkilökunnan rooli suhteessa palveluasiakkaisiin esiintymisten aikana.

Ohjelmapankin käyttöedellytyksiä ja hyötyjä asiakasnäkökulmasta tarkasteltuna voidaan löytää seuraavia keskeisiä asioita:

- Kohdepaikat toivoivat esiintyjä yksiköihinsä erilaisin teemoin 2-3 kertaa pitkin vuotta.
- Esiintyjäpankin odotetaan tarjoavan esityksiä kaikenlaisille asiakasryhmille (eri mittaisia ja hintaisia ohjelmapaketteja vauvasta vaariin) ja tiedottamista toivottiin lisää. Osa henkilökunnasta toivoi esiintyjäreserviä, johon he itse voisivat tarvittaessa ottaa yhteyttä.

- Esiintyjäpankin esiintyjä ja heidän esityksiään hyödynnettäisiin monin eri tavoin, kuten illanvietoissa, tiedonvälityksessä ja opetuksessa sekä koulutuksessa.
- Kaikki paikat toivoivat lisää esityksiä, mutta rahoitus koettiin ongelmaksi.

5 Tulevaisuuden haasteet ja näköalat

Hämeen taidetoimikunta ja Esiintyvät Taiteilijat ry:n Esiintyjäpankki ovat hankkineet valtakunnalliseen Terveyttä kulttuurista hankekokonaisuuteen liittyen merkittävän laajaa kokemusta toteuttaessaan Voimaa ilosta –projektin, ajoittaen sen yhdessä Hämeen taidetoimikunnan kanssa kolmelle vuodelle 1999 - 2001.

Hämeen ammattikorkeakoulun antama asiantuntijatuki nousi keskeiseen asemaan kehiteltäessä projektin käytännön toteutusta ja vierailuesiintymisiä Hämeen alueen kunnissa sijatsevissa kohteissa.

Erytinen kiitos kuuluu kaikille niille kohdepaikoille ja yhteisöille sekä ammattihenkilöille, jotka mahdollistivat käytännössä Voimaa ilosta –projektin eri vaiheiden toteuttamisen. Kaikki vierailu- ja esiintymisyhteyksissä saadut kokemukset ja palautteet antavat vahvaa pohjaa toimintojen jatkosuunnitteluun. Tavoitteeksi on asetettu toiminnan monipuolinen jatkaminen valtakunnallisesti.

Keskeisinä käytännön asioina tulevan toiminnan toteutuksessa ja organisoinnissa nousivat esiin mm. seuraavat asiat:

1. Toteutus pitää keskittää erityisen koordinaattorin, esimerkiksi taide- tai kulttuurituottajan tehtäväksi.
2. Yhteydenpito, sopimukset tilaisuuksista, ajankohdista, käytännön toteuttajista – esiintyjistä ym. hoidetaan keskitetysti. On etsittävä ja löydettävä kohdeyhteisöistä, hoitopaikoista, vanhainkodeista ym. kohteista ne yhteyshenkilöt, joiden kanssa voidaan suoraan sopia yksityiskohdista.
3. Toiminnan ja toteutusten talous on saatava vakiinnutettua ja löydettävä ne rahoituslähteet, jotka sitoutuvat toteuttamiseen. Vuosien 1999 – 2001 Voimaa ilosta –projektiosuudet rahoitti taidetoimikunta myöntämällä taiteilija-apurahat esiintyville taiteilijoille. Heille ei kuitenkaan riittänyt rahaa mm. matkakorvauksiin, eikä kohdepaikoilla myöskään ollut määrärahoja matkakorvauksiin.
4. Vierailut ja esiintymiset voidaan hyvällä suunnittelulla ajoittaa usein joustavasti niihin ajanjaksoihin, jolloin esiintyjät eivät harjoita varsinaista ammattiaan.

Voimaa ilosta –projektin aikana saatujen kokemusten pohjalta on päätetty perustaa valtakunnallinen Voimaa ilosta yhdistys toteuttamaan vastaavaa

esiintyjien vierailu- ja kiertue toimintaa. Yhdistyksen piiriin halutaan eri taiteenalojen esiintyjä, jotka ovat perehtyneet riittävän laajasti ns. laitosesiintymisiin ja mahdollisesti myös ns. virkistys- tai viihdeterapiamalleihin. Pyrkimyksenä on saada yhdistyksen toimintaan mukaan myös ammattihenkilöitä, jotka omaavat erityisolosuhteissa työskentelyyn tarvittavan pätevyyden mm. sosiaali- ja terveydenhoitoaloilta.

Voimaa ilosta yhdistyksen tarkoitusta ja toiminnan laatua on sääntöluonnoksessa luonnehdittu seuraavasti:

” YHDISTYKSEN TARKOITUS JA TOIMINNAN LAATU

Yhdistyksen tarkoituksena on kehittää ja edistää taide- ja esiintymistoimintaa erilaisissa sosiaali- ja terveydenhoitoalan yhteisöissä. Tutkia ja toteuttaa monipuolisia taide- ja kulttuuritoimintoja ja projekteja.

Tavoitteena on välittää kulttuuriviestiä, että erilaisissa laitoksissa ja hoitopaikoissa otettaisiin huomioon fyysisten ja psyykkisten tarpeitten lisäksi myös kulttuuriset tarpeet sekä kehitettäisiin laitosympäristöjä esteettisemmiksi.

Tarkoituksensa toteuttamiseksi yhdistys:

1. Suunnittelee ja järjestää koulutus- ja seminaarilaisuuksia ja jäsenilleen koulutusmatkoja sekä välittää alaa koskevaa tietoutta yhteisöille ja yleisölle. Toimii yhteistyössä alan kansainvälisten järjestöjen ja yhteisöjen kanssa ja osallistuu alan kongressi- ja koulutustapahtumien toteuttamiseen.
2. Harjoittaa alansa tiedotus- ja julkaisu toimintaa.
3. Toimii yhteistyössä hoitolaitosten, koulutusyhteisöjen, taidelaitosten ja viranomaistahojen kanssa sekä antaa asiantuntijalausuntoja.
4. Järjestää asianomaisen luvan saatuaan voittoa tavoittelematta korkeatasoisia taide- ja virkistystilaisuuksia ja katselmuksia, joiden yhteydessä on mahdollisuus tutustua alan kotimaisiin ja kansainvälisiin virtauksiin.
5. Yhdistys voi jakaa lahjakkaille esiintyjille ja harrastajille stipendejä ja palkintoja.

6 [Lähteet ja liitteet](#)

1. Voimaa ilosta – Terveyttä kulttuurista avaus-sanat
ETELÄ-SUOMEN LÄÄNINHALLITUS/Sosiaali- ja terveysosasto
Läänin sosiaali- ja terveysneuvos Esa Ellala, Lahti 7.9.1999 klo 14.00
2. HUUMORIN JA NAURUTERAPIAN VAIKUTUKSET TUTKIMUKSELLISESTA
NÄKÖKULMASTA HAMK, Merja Saarela, KT, 22.1.00 Riihimäki, 13.11.00 Lammi
3. Voimaa ilosta 1999-2000 ja VISIOT, 12.5.2000
4. *Kutsu Voimaa ilosta seminaariin*, PÄÄJÄRVEN KUNTAYHTYMÄ,
Kuntoutuskeskus, LAMMI Maanantai 13.11. ja Tiistai 14.11.2000
5. Voimaa ilosta –projekti Hämeenlinnan vankilassa (2000 – 2001)
6. Huumori ja nauruterapia Sirkus Finlandian kiertueolosuhteissa (2002)
7. *Hämeen taidetoimikunnan alueen karttapiirros*, jossa toteutus v. 1999 - 2001
8. Valikoima lehtileikkeitä projektin ajalta, vuodet 1999 - 2001.